

Seletuskiri
Vabariigi Valitsuse protokollilise otsuse „Eesti digiühiskond 2030 arengukava“
kinnitamine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Lähtudes riigieelarve seaduse §-dest 19 ja 20 ja Vabariigi Valitsuse 19.12.2019.a määruse nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“ § 2 lg 5, teeb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Vabariigi Valitsusele ettepaneku kinnitada „Eesti digiühiskond 2030 arengukava“.

Ühise arengukava koostamise ülesande andis Vabariigi Valitsus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile (MKM). Perioodil 2013-2021 käsitlesid eelnimetatud poliitikavaldkonda Eesti infotehnoloogia arengukava 2013–2021 (MKM vastutusallas). Vabariigi Valitsus kiitis arengukava väljatöötamise ettepaneku heaks 3. detsembril 2020.

Arengukava on koostatud kümneks aastaks, mis võimaldab üheti omada valdkondlikku pikemat vaadet, samas võtta ka arvesse tehnoloogiate kiiret arenemist ja vajadust sellele vastavalt kohaneda.

Arengukava koostamisel on arvesse võetud

- globaalseid suundumusi;
- valdkonna tugevusi ja eripärasid;
- valdkonna praegust olukorda ja arenguvajadusi kirjeldavaid uuringuid, analüüse ja statistikat;
- kooskõla teistes strateegiates ja arengukavades, sh Euroopa Liidu strateegilistes alusdokumentides ja Eesti 2035-s seatud eesmärkidega;
- siht- ja sidusrühmade tagasisidet ja ettepanekuid.

Arengukava põhidokument koosneb järgmistest osadest:

- Ülevaade arengukavast
- Digiühiskonna arengu hetkeolukord
- Visioon
- Põhimõtted
- Üldeesmärk ja mõõdik
- I valdkond – digiriik
- II valdkond – ühenduvus
- III valdkond – Küberturvalisus

- Visiooni elluviimiseks ootused teistele arengukavadele
- Juhtimiskorraldus
- Maksumusproгноos

Arengukaval on järgmised lisad:

- Lisa 1. Seonduvad arengukavad
- Lisa 2. Mõjuanalüüs
- Lisa 3. Kaasamine

Arengukava mõõdikute mõõtmisviisid ja allikad on kirjeldatud mõõdikute juures.

Digiühiskonna arengukava 2030 koostamist juhib Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM). Arengukava eelnõu ja seletuskirja koostas Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi strateegilise planeerimise nõunik Kaidi-Kerli Kärner, kaidi-kerli.karner@mkm.ee, tel 625 6348.

2. Eelnõu sisu

Arengukavaga lepitakse kokku innustavad ja oluliste osapoolte ühised digiriigi, küberturvalisuse ja ühenduvuse valdkonna poliitika põhimõtted, arengusuunad, tegevuseesmärgid ja -suunad järgmiseks kümneks aastaks.

Et info- ja kommunikatsioonitehnoloogia on tööriist teiste eesmärkide saavutamiseks, siis on antud arengukava üldeesmärgiks toetada parima moel digilahenduste abil majanduse konkurentsivõime, inimeste heaolu ja riigivalitsemise tõhususe tõusu Eestis. Arengukavas seatakse visioon, põhimõtted, üldeesmärk ja valdkondlikud sihid, mõõdikud alg- ja sihttasemetega, peamised poliitikainstrumendid, juhtimiskorraldus ja maksumuse progноos.

Eesti digiühiskond 2030 arengukava on jätk senisele arengukavale Eesti Infoühiskonna Arengukava 2020. Võrreldes lõppeva arengukavaga, loodavas arengukavas ei kajastata digioskuste temaatikat, kuna antud valdkonna loomupärane juhtimine toimub seotuna kogu hariduse valdkonnaga. Seega on digioskused kajastatud loodavas Haridusvaldkonna arengukavas 2021-2035.

Arengukavas tagatakse kooskõla Eesti 2035 plaani ja strateegiliste sihtidega ja teiste riigi ning rahvusvaheliste strateegiliste arengudokumentidega.

Peatükis „Ülevaade arengukavast“ kirjeldatakse lahti järgmise 10 aasta visioon, antakse ülevaade kolmest valdkonnast, põhimõtetest ja juhtimis- ning elluviimiskorraldusest.

Peatükis „Digiühiskonna arengu hetkeolukord“ antakse ülevaade digiühiskonna arengu n-ö suurest pildist, sh Eesti võrdlus rahvusvahelise olukorraga. Olukorda analüüsitakse vaadates nii Eesti tugevusi kui nõrkusi ja sellest tulenevalt ka võimalusi ja ohte.

Peatükis „Visioon: Eesti täis digiväge“ sõnastatakse lahti järgmise kümne aasta digiühiskonna visioon, mis hõlmab endas järgnevat:

- meie elukorraldus on vägev – on lihtne teha asju, mida vajame või tahame;
- oleme digiväega kaitstud – meie digielu on turvaline ja lähme digiarengus julgelt edasi;
- meie majandus on digiväeline – digilahendused on kogu majanduse mootor;
- Eestis on väetatud pind tulevikulahenduste loomiseks.

Peatükis „Põhimõtted“ loetletakse kuus olulisemat põhimõtet, mida digiühiskonna arendamisel peab alati arvesse võtma:

- Kaitseme inimeste põhiõigusi
- Hoiame eesti keelt ja kultuuri
- Hoiame usaldusväarsust
- Oleme tehnoloogianeutraalsed
- Ehitame digiühiskonda koostöös
- Oleme uuendusmeelsed
- Oleme keskkonnahoidlikud

Peatükis „Üldeesmärk ja mõõdik“ annab ülevaate, kuidas valdkondlike mõõdikute abil mõõdetakse kogu arengukava arengut.

Järgnevates peatükkides kirjeldatakse lahti kolme valdkonna – digiriik, ühenduvus ja küberturvalisus – tegevussuunad. Tegevussuundade kirjelduses antakse kõigepealt ülevaade hetkeolukorras konkreetse valdkonnas, seejärel tulemus, mida soovime saavutada ning viimasena ülevaade peamistest tegevustest, mis tulemuse saavutamiseks ellu viiakse.

Kuna valdkonda „**Digiriik**“ hõlmab endas palju tegevussuundi, on need jaotatud kaheks: esiteks Eesti digiriigi arenguhüpped ja seejärel suunad, mis võimaldavad arenguhüppeid ja tagavad digiriigi kestlikkuse. Digiriigi mõõdikuks on eraisikute ja juriidiliste isikute rahulolu avalike digiteenustega (tulevikus on plaanis mõõta ka avaliku sektori töötajate rahulolu). Digiriigi arendamises näeme suurt rolli proaktiivsete ja sündmusteenuste arendamisel, krativäelise riigi loomisel, andmete paremas kasutamises, erasektori panustamises ja selles, et digiriik on arendatud tulevikukindlalt ning kvaliteetsete baasteenustega. Oluline on digiriiki arendada ka keskkonnale jätkusuutlikult.

„Ühenduvuse“ peatükis seatakse järgmise kümne aasta siht, kus Eestis on asukohast sõltumata kättesaadav ülikiire, usaldusväärne ja taskukohane sideühendus, mis võimaldab luua ja kasutada uudseid teenuseid. Eesmärgi aitavad saavutada ajakohane ja ettevaatav õigusruum, juurdepääsuvõrkude väljaarendamine, 5G- ja 6G-baastaristu arendamine ning tegevuste tulemusel tekkivate uudsete sisu- ja äriteenuste arendamine.

Kolmas valdkond on **„Küberturvalisus“**, mille eesmärk on turvaline ja usaldusväärne Eesti küberruum, mis saavutatakse läbi ajakohase riikliku korralduse, suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamise ning suurema küberturvalisuse tagamise võimekuse.

Digiühiskonna 2030. aasta visiooni saavutamiseks on vajalik, et teistes poliitikavaldkondades täiendatakse siinset arengukava mitmel moel ja need seoses on kirjeldatud **peatükis „Visiooni elluviimiseks ootused teistele arengukavadele“**. Vastavalt Eesti arengukavade koostamise korraldusele ei ole tegemist automaatse kohustusega teistele valdkondadele, vaid siinse arengukava raames koostatud digiühiskonna visioonist tõukuva tellimusega ja ootusega teiste poliitikameetmete sisu ja suuna osas. Need loovad aluse arengukavade elluviimisel ja uuendamisel seisukohtade esitamiseks ning tegevuste koordineerimiseks asutuste vahel.

Peatükis „Juhtimiskorraldus“ kirjeldatakse lahti, kuidas arengukava tegevusi ellu viiakse, mil moel käib arengukava ülevaatamine ja uuendamine ning kuidas tagatakse eri valdkondade ja asutuste vahel eesmärkide ja tegevuste sünergia.

Peatükist „Maksumusproгноos“ saab ülevaate aasta kaupa nende kulude koguhinnangust (ilma käibemaksuta), mis on vajalikud selleks, et tagada digiühiskonna arengukava eesmärkide saavutamiseks tegevuste piisav rahastus digiühiskonna programmis.

Lisades on lahti kirjeldatud seosed teiste arengukavadega, mõjuanalüüs kolme valdkonna kaupa ning antud ülevaade partnerite ja sidusrühmade kaasamisprotsessist arengukava koostamisel.

Eelnõu koosneb kahest punktist.

Punkt 1 esitada „Eesti digiühiskond 2030 arengukava“ arutamiseks Riigikogule.

Punkt 2 Ettevõtlus- ja tehnoloogiaminister Andres Suttill esindada Vabariigi Valitsust arengukava menetlemisel Riigikogus.

3. Protokollilise otsuse mõjud

Arengukava elluviimisega kujundatakse Eesti eeldusi, tingimusi ning vajadusi digiühiskonna poliitikas, mis aitab kaasa elanike heaolu kasvule.

Arengukava mõjud ilmnevad peamiselt järgmistes sihtrühmades:

- Eesti elanikud ja e-residendid ehk digiriigi ja sideteenuste kasutajad;
- erasektor;
- riigiasutused ja kohalikud omavalitsused.

Digiriigi arendamine muudab eelkõige avaliku sektori teenused mugavamaks ja kättesaadavaks kõigi kasutajate jaoks. Inimkeskselt kujundatud avalikud teenused on kättesaadavad ja kasutusmugavad ka väiksemate (digi)oskuste ja erivajadustega inimestele, samuti neile, kes saavad Eestisse teistest riikidest. Teenuste automatiseerimine, ennetav ja sündmuspõhine pakkumine ning digikättesaadavus suurendavad võrdsust ühiskonnas, kuna nende kaudu paraneb ligipääs teenustele, teenuste kasutamine ei eelda häid digioskusi ja teenused vastavad kasutajate vajadustele

Eesti hea maine digiühiskonnana säilib ning selle tulemusel tullakse meie juurde nõu küsima ja meid kaasatakse rahvusvahelistesse projektidesse. Eesti digilahendused on koosvõimelised Euroopa suundadega. Eesti residendid ja ettevõtjad saavad vähemalt Põhjala ja Balti piirkonnas rahvusvahelisi asju ajades, näiteks tööle või äri tegema minnes, vajalikud asjad digitaalselt ühekorraga korda ajada. Krattide kasutuselevõtu, sündmuspõhiste teenuste ja konsolideerumise kaudu suureneb riigisektori tõhusus ning see toetab majanduse konkurentsivõime kasvu.

Tegevussuunad soodustavad IT-sektori kasvu. Näiteks standardteenuste kesksel osutamisel toetutakse senisest rohkem erasektori pakutavale. Avatud innovatsiooni raames saab erasektoriga koostöös tehtud lahendusi kergemini kohandada, mistõttu on neid ka lihtsam eksportida ja nad suurendavad majanduskasvu.

Arengukava tegevused aitavad keskkonda hoida kahel moel. Esiteks asendab digilahenduste kasutamine vajaduse tarbida füüsilisi lahendusi (nt digiteenused kaotavad paberavalddused ja füüsiliselt kohalesõitmise vajaduse). Samuti on vaja digilahendusi endid nn rohestada – võtta kasutusele üha keskkonnahoidlikumaid lahendusi, mis tarbivad vähem ressursse.

Tänu avalike teenuste digiteeritusele on äärealadel elavatel inimestel aina parem ligipääs avalikele teenustele. Nii avalike teenuste kui ka poliitikakujundamise otsuseid tehakse tänu paremale teenusejuhtimisele üha rohkem (seire)andmete põhjal.

Ühenduvuse valdkonnas loovad arengukava tegevused eeldused taskukohaste sideteenuste pakumiseks ja võimaldavad ka väiksema sissetulekuga elanikurühmadel saada osa infoühiskonna pakutavatest teenustest. Arengukavaga soodustatakse investeeringute tegemist sidevaldkonnas nii kaabelvõrkude ehitamiseks kui ka uue põlvkonna mobiilsidevõrkude (5G ja 6G) kasutuselevõtuks. Kavandatavad riiklikud meetmed toetavad ehitamist ja arendamist piirkondades, kus eraettevõtted seda omal algatusel ei tee, kuna see pole neile majanduslikult tasuv. Riiklike toetusmeetmete abil rajatavad juurdepääsuvõrgud ja 5G-baastaristu mõju regionaalarengule on positiivne, parandades nii elukvaliteeti kui ka maapiirkondade konkurentsivõimet.

Tänu tegevustele küberturvalisuse valdkonnas on riigi julgeolek on tagatud mõjusamalt ja tõhusamalt, sest küberturvalisus on selle oluline osa. Eesti küberruumi turvalisuse kõrge tase kasvatab Eesti usaldusväärsust ja tõsiseltvõetavust. Eesti hea maine küberturvalisuse valdkonnas annab Eestile võimaluse olulistes rahvusvahelistes küsimustes mõjule pääseda ja kaasa rääkida. Eesti küberturvalisuse kõrge tase aitab Eesti ettevõtetel oma tooteid ja teenuseid paremini müüa.

4. Protokollilise otsuse rakendamiseks vajalikud kulud

Arengukava maksumuse prognoos ehk elluviimise kuluvajaduse hinnang on 1,223 miljardit eurot. Arengukava elluviimist rahastatakse riigieelarve vahenditest (sh välisvahendid).

5. Protokollilise otsuse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks kõigile ministeeriumidele, Riigikantseleile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule.

Andres Sutt

väliskaubandus- ja infotehnoloogiaminister